

ACC. N:R M.

13749:1-15.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Landskap: *Skåne* Upptecknare: *Bengt Salomonsson, Lund*
Härad: *Hörrestad & Ingelstad* Berättare: *Nils Persson, Lantmästare Möller*
Socken: *L. Köpinge & Hörups* Berättarens yrke: *lantbrukare*
Uppteckningsår: *1955* Född år *1882* i *Hörups förs.*

När den nya tiden kom till bygden. s. 1-15. Lu F 73.

Skriv endast på denna sida

Jag har inget minne av bystämman.
Här är ju äldermansgille, men det har
inte funnits så länge; det började man
med igen någon gång på 1920-talet. Älder-
manssysslan består nu i att förvara hornet
ett år och sedan göra ett riktigt gille
för naboarna vid jultid. Byhandlingarna
är antagligen försvunna. Den enda sam-
fälligheten, som vi har nu är att grustag
och en damm, utskiftningen har skett bidit
här. För så skottade vi snö gemensamt,
Nils Mårtensson var snöfogde; en gång
skottade vi snö i tre veckor. - En trösk-
förening bildades omkring 1896 av min far och
fem andra åboar. De höjste då en ång-
fröska, innan hade de lånat en sådan
av en annan tröskförening. Det var i Hörup
Svenstorp's tröskförening bildades sent, men

1.

Färarps bildades tidigare, omkring 1900. De hade lokomobil. Tjurföreningen hade bildats när någon tid innan jag kom hit. Den upplöstes när seninföreningen bildades. I Svenstorp bildades lokalföreningen år 1905.

Det var en bryhningstid när jag kom till världen. Jag hörde hästvandringsverket till tröskan innan jag började skolan. Långhalmen tröskades dock med pleijel och jag har tröskat med pleijel en hel vecka.

I mitt föräldrahem började de skrak på 1880-talet att gå in för rykter. Min far skulle skapa moderna plogar, det var gallerplogar. Jag kommer inte ihåg att andra funnits. Det fanns emellertid hemmagjorda plogar hos bysmeden. De amerikanska plogarna kom omkring 1895 eller lite senare. Tyska plogar

2.

fanns också, de hade 2 hjulig härra och
bette Rudolf Sachs. Min far han köpte tre
Oliverplogar och hade också Victoria-
plogar. Träåder hade vi men använde
det inte. 1912, när jag kom hit använde
vi första åder på ådalen då den var
helt gräskorset; vi höjde i två riktningar.
Kring schelshiffet köptes många sjöbav-
läggare, 1892-93 fanns det sådana. Jag
inte husgitt någon annan såd än råg
med hie. Vi hade slättermaskin, minns
jag, när jag var i 16-årsåldern. Då
högg vi till grannarna som inte hade
slättermaskin; vi fick 1 kr. tunnlandet.
Märkligt hade man redan gjort innan
min tid. Min far gjorde det på så
sätt att han grävde diken som
sen stenfylldes. Det blev inga rätiga

mängelgravar på det sättet. Det var i Hage-
stad omkring 1860. Dikena man fick
på det sättet tjänstgjorde som dränerings-
diken till stället överläts 1912. - Gård
Gärsmåsfjärvägen byggdes innan jag
gick och läste, det var väl omkring
1892-93 - Beten hade redan min farfar
och han började odla socherbeten. En kvinna
från Trelleborgshuset skötte dem till honom,
de var längre framme på det hållet och
tidigare. Min fars socherbeten sköttes av
en kar de kallade Fläpsen, han hade
en 50-60 fruntimmer med sig som
hackade. Man hade öppna bräda på
den tiden. Betonen förde det med sig
att man fick kontanter. Klövar och
harvar passerades och fjäderharvar in-
köptes i stället. De förde också med sig

4

gödingen o. dyl. Gödingen såddes först
från hand var halmslätade drögar från
med träbotten, och all såd litaså.
Min far köpte en radsträngsmaskin
från Gårdens gjuteri. Man måste också
säga att själva växt/pljden ändrades med
betarna. På vår gård fanns ingen äng, men
maborna hade; den odlades inte äpp
förän på senare tid. - Som orsak till
brytningarna med det gamla kan man
säga att det låg i folks intresse att för-
bättra. Man var olika framme i olika
trakter och man såg hos andra. Hörups-
borna och Skenstupsborna var lika långt
framme efter vad jag kunde förstå när
jag flyttade hit från Hörup 1912. Folk var
i allmänhet bra upplysta även i min tid
Lantbrukarna resonerade med varandra

och lände av varandra och det lönade sig
bra. Folkskolan hade inte någon särskild
betydelse för jordbrukets framåtskridande,
möjligen hade den det indirekt. Min far
och han bröder har inte besökt någ-
on lantbruksskola, det var långt ifrån
vanligt att man besökte skolor på den
tiden. Men min mors bror gick på lant-
bruksskola för det fanns ju lantbruks-
skolor. Lantbruksmöten och utställningar
hade väl någon betydelse. Jag var elev
på Skurups folkskolaskola när jag var i
20-års åldern. En präst sade att
deras barn var förmär än andra och ville
inte släcka den bilt en folkskolaskola.
Man kan nog säga att endel föregångsmän
fanns i Härupsströmen. Det var en bysk
på Örnem, som var en duktig lantbrukare,

han dog när jag var i 15-års åldern.
En annan var en farbror till min mor.
Han byggde ett upphöpsmejeri i Örum.
Hans son hade varit ute mågustans och
sett ett sådant. Det föde med sig att
folk höpte fler kor och ville se vilka
som var bäst, d.v.s vilka som gav mest
mjölk. Ett mejeri fanns omkring 1880. Även
som produktionen ökades då. I Hammenhög
fanns ett andelsmejeri som lånade till-
baka skummjölk, till betalning för som-
produktionen. I många fall kunde inflyttat
folk komma med nya idéer, t.ex. tysken
jag nämnde, och i vanliga fall var det her-
gärdarna som hade råd att dra till
kraftigt när det gällde det som var nytt
och opövat. En major Legebuden på Borby
Kämpgård var en härd och kraftfull

man, men sköta jordbruket rationellt kunde han. Sen jämvägarna kom blev det en brytning och en lyftning i levnadsstandarden som sammanhängde med de bättre kommunikationerna. - Handelsbursen i skeden ville gärna komma i kontakt med socknens föregångsmän för utbyte av varor. I allmänhet tog man vara på de pengar man fick. Handelsboden hade satts upp redan före min tid, de var inte stort sorterad. Den födde bara nödvändighetsvaror och brännvin och hade en liten kum vid sidan om. Affärerna köpte upp lin, ull och fjäderfä. Avlöningar in matura uppkörde före min tid, för de hade ju host och tvätt, de fast anställda. Husare och andra fick enligt gängse bruk ha pantofflar satta. Staten har

funnits i sen tid. - Gästgiveri fanns ännu i Hammenhög och här i Svenstrup fanns ett in på 30-talet, de hade bier. Ton höll de också hästar och man åkte från gästgivarvärd till gästgivarvärd. Skjutningarna upphörde nog i och med järnvägaras tillblivelse någon gång mellan 1850 och 1860. Järnvägarne medförde en bättre levnadsstandard, nödvändigheterna kom lättare och det var belämnt att endast behöva köra till stationen. I föräldrahemmet hörde de anhängen till Svenstrup eller Simrishamn men det slapp de ifrån när järnvägarne kom. Sådana långa skjutningar har knappast förekommit på min tid. - Vägarne förbättrades först när vägarne drogs in till underhåll av häradet. Innan hade var

och en sitt vägstycke som man skulle se
till och underhålla. Även sedan jag kom
hit hade vi vägstycke. Postgången var
omd privat, den kom med diligens. Sedan
frågade man efter den på Hårups station.
Tidningen kom tre gånger i veckan och
vi var flera om den och man slötkades
om att avhämta den. - Börnäringar hade
man inte många. Somliga kunde ta in
lite pengar på torv. Min far tog på sig
mjölkshjutsarna i några år. Tor fattigt
folk var det omöjligt att tjäna något. Trots
att emigrationen tog många var det ingen
folkbrist. Men folk ville ha mer betalt
och ville därpå bort, många fick hjälp där-
till av anhöriga i Amerika, som skickade
biljetten. Jag for själv till Amerika när
jag var i 24-års åldern, men det var
10

? = Lördag

mest äventyrslystnad som gjorde att jag
reste. Många av mina skolkamrater
reste och även äldre. Några gjorde som
jag, kom tillbaka efter några år. — När
man byggde om berodde mycket på hur
husen var byggda från början. Fars
gård var en beringbyggd gård med port;
den var byggd omkring 1870-1880. Den
var halmtäckt. Så byggde de om och fick
3 långa och brädgårdar som där gården
varit. Boringhuset stod då kvar. I
den fanns det undantagsrum i ena
ändan. Det fanns en bazarugn och
skorsten och där rökte man fläsk i, och
en illare med 2 eldstäder. Där var
ett dåligt kök med golv av flis och
pump inne och frävarsk. Det fanns 2 stolar,
en folkstol och en finare, där mor

och far bodde. Den var möblerad med en länstol vid spisen, skåp och kakelugns bänk. Så fanns där en klocka, 2 stolar och ett bord, dubbelgång och en puff. På väggen hängde två tavlor, det var Mannens och Kvinans åldrar. Böningshuset hade en sal där de gamle bott, den var också listhus till vardags. Så var där ett rum till rusthålleri sakerna. Vi hade gardiner, men i fars föräldrahem hade de inte gardiner. Tapeter hade vi i stuan annars var det halvt. - Kalas hade man för vid högtiderna och när det var något i stället som skulle firas. För började gillena strak efter middag. Tidigast 1935 började man ha gillena ute här på orten, några hade kanske även den förr. Det kom

egentligen inte i så mycket riktigt förän i son-
soneringstiden nu vid siste briget, då det
blev fridelatigare för bönderna att ha det
borta. I min mors och fars tid hade
man aldrig gille utom hemmet. -
Far och mor fick aldrig presenter. När
man tog bort hade man en spydelaga
med sig som present. Skulle man ha
förning med sig. Det var ibland en
höna och en snärtopp som var vackert upp-
slappad och mycket prunglad. Risgröt kunde
man ofta ha med sig hem från gillena. -
När man började malla tidning, vet
jag inte men vi hade Gystads allhemda
åminstone när jag gick och läste. Tid-
ningen lämnades av den som var mest intress-
erad. När järnvägen kom till blev det billigare
att malla tidning, och man behövde inte

vara så många om den. Aftonblecket hade vi dock i lag med en snickare, - På gärbuden kunde det hända att man sjöng gemensamt. När det var rusthållargille på gården sjöng gubbarna. När vi fått torveln färdig och fått in den torvaluset hade vi torvagille och då satt man i lusthuset och sjöng. Jag hade nog några visor upphämnade i min ungdom, och så höpte man trykta visor på marknaderna. Det var visor om Greve Sparre, Älskarsvisor och några andre som sjöngs mycket. - Vissa personer visste mycket om vidskeplighet och sådana ting. Husmännen b. ex. när de stod och köskade kunde berätta mycket, de sjöng också föresten. Även om man sade att man inte trodde på övernaturliga väsen, nog gjorde

14

man det ändå. Havande kvinnor skulle
vara försiktiga. Mina föräldrar varnade
oss från att se ned i graven och min
bror gjorde det heller aldrig. De som fick
starka att bo på gården skulle få lyfta
sade de. På min morfars gård var det ett
storkbo. Jag slog aldrig bort sådant. -
Tän också det allmänt i kyrkan, men
prästerna predikade mest lagen. Husrörelse
har jag varit på; det var i kyrkan på efter-
trösten. Jag var 18 år när jag anskade att
gå på husrörelse och den ene efter den
andre sade nej till det. Ingen växelre-
sörelse har varit här förän 1935 men de
hade ingen framgång. I Hammehög under min
tid där borte var där växelre. Det är nämligen att
folk inte går i kyrkan men det är ju ett privat
intresse. Nu går bara några hållörade handlare.